

Absolutio censuræ invito impendi potest.

5. Secundo colligitur ex dictis quomodo intelligenda sit communis sententia, quæ affirmat absolutionem censuræ posse ferri in invitum, et consequenter quoad hanc conditionem esse differentiam inter absolventem, et eum, qui absolvitur; nam in illo requiritur libera voluntas absolventi, ut dictum est; in hoc autem non est necessaria, sed potest absolvi ignorans, et consequenter non consentiens, vel etiam sciens, et positive invitus. Quæ doctrina communis est, et vera, per se spectata natura et conditione censuræ; ita enim intelligenda est, et traditur a Theologis, in 4, d. 18; D. Thom., quæst. 2, art. 5; Richard., art. 10, quæst. 1; Palud., 5 quæst., art. 3; Carthus., quæst. 4; et consentiunt etiam Canonistæ, ut patet ex Panormitano in c. Ab excommunicato, de Rescriptis, n. 20. Ratio vero est, quia censura non est culpa, sed pœna, et ideo etiam in invitum fertur, et eadem ratione tolli potest invito eo, qui absolvitur. Quæ ratio fundatur in propria natura censuræ; et ideo dixi, hoc procedere, *per se spectata natura censuræ*; nam aliunde ex modo, seu limitatione potestatis potest requiri consensus personæ absolventi, sicut dicebamus paulo antea de absolutione censuræ, quæ datur per potestatem delegatam in ordine ad forum pœnitentiæ; nam per illam non potest quis absolvi a censura, nisi voluntarie se subdat in tali foro, et consequenter in eo velit absolvi. Quod secus est in habente jurisdictionem ordinariam, qua uti potest etiam in invitum.

6. *Limitatur et expenditur proxima regula.* — Aliqui vero hoc limitant, præterquam in casu hæresis, in qua, si aliquis pertinax perseveret, absolvi non poterit. Alii limitationem extendunt ad omnem excommunicationem juris, quæ fertur pro delicto quod semper durat, quamdiu durat contumacia, ut contingit in exemplo posito de hæresi, et simile erit si ipso jure feratur excommunicatio in eum, qui damnum intulit, et non restituit. Quod sentit Gabriel in 4, dist. 18, citans Leonem Papam, epist. 13, et habetur 24, quæst. 2, c. *Damnationis sententiam quicumque meretur accipere, si in suo sensu voluerit permanere, nullus relaxare poterit.* Et ratio est, quia cum illa censura ipso jure incuratur, quamdiu culpa durat, semper ipsum jus influit, ut ita dicam, ipsam censuram, et ideo durante illa voluntate tolli non potest.

7. Sed advertendum primo est, aliud esse loqui de voluntate perseverandi in delicto, aliud de voluntate petendi, vel obtinendi absolutionem; posset enim quis mutare voluntatem delicti, relinquendo errorem, si in illo versabatur, vel restituendo, etc., et nihilominus nolle absolvi, sed quia non vult subdi huic personæ, vel aliunde; et tunc poterit sine dubio absolvi invitus, etiamsi excommunicatio ipso jure indita fuerit, quia cum jam cessaverit delictum, cessat etiam ratio facta. Nec tale jus infert jam talem excommunicationem in futurum. Superior autem habet potestatem illam tollendi, quia non est alligata, aut pendens ex voluntate illius, qui eam contraxit. At vero quando voluntas perseverat in delicto, tunc etiam est distinguendum: nam, vel delictum est ex his, quæ habent tractum successivum (ut juristæ loquuntur), id est, quod pertinacia in eo semper est nova culpa, vel augmentum culpæ actualis, quoties pertinacia libera est, et moraliter voluntaria; vel est delictum, quod postquam semel commissum est, omnino transit quoad actum, et manet quoad reatum et obligationem pœnitentiæ agendi. Quando delictum est hujus posterioris generis, etiamsi quis in eo sit impœnitens, nolique satisfactionem exhibere, quæ jam non exigitur sub nova censura, ut suppono, et licet censura fuerit ipso jure imposita, potest ab illa absolvi invitus ab habente ordinariam potestatem, ita ut absolutio sic lata, rata sit et valida, propter rationem superius factam, quia ex parte absolventis est potestas sufficiens, ut supponimus, et illa actio per se non pendet ex voluntate, et dispositione alterius, neque etiam in eo casu jus ipsum infert continuo censuram, ut propterea tolli non possit.

8. *Quid de censura contracta ob delictum habens tractum successivum.* — At vero quando delictum est prioris generis, tunc repugnat censuram tolli perseverante eodem jure ex una parte, et contumacia ex alia, quia ratione talis contumaciæ semper est illa censura quasi in continua quadam conservatione, ex vi illius juris; et ideo nullus, qui non habeat jurisdictionem auferendi, aut suspendendi jus illud, potest talem censuram per absolutionem tollere. Et hac ratione non potest hæreticus absolvi a censura dum in sua pertinacia perseverat; nam illud delictum habet tractum successivum sufficientem ad contrahendam censuram; non est autem hoc proprium hæresis, sed commune omni

delicto habenti similem continuationem, ut est detentio rei alienæ, et similia. Dixi, *non habet potestatem auferendi, vel suspendendi jus illud*, nam qui hanc habuerit, poterit absolvere etiam invitum, et pertinacem; ut, v. gr., si Episcopus tulit contra aliquem censuram, donec restituat, et ille nolit restituere, potest Episcopus auferre suum particulare præceptum in futurum, et a contracta censura illum absolvere etiam invitum. Quia ablato præcepto in futurum, aufertur contumacia, et illa quasi continuatio, vel conservatio censuræ; quæ vero prius contracta fuit, tolli potest prædicto modo, sicut de aliis diximus. Et hoc etiam modo posset Pontifex absolvere aliquem pertinacem a censura hæresis jam contracta, impediendo, vel suspendendo censuram, quæ in posterum contraheretur ex vi juris communis propter talem contumaciam; procedit enim tunc eadem ratio.

9. *Possitne licite dari absolutio contumaci et invito.* — *Ugolini opinio.* — Sed quæret aliquis, esto in his casibus valida sit absolutio, an licite concedatur. Quidam Canonistæ censent id nunquam licere, ut late refert et defendit Ugolinius, tab. 4, cap. 19, § 2, num. 3. Primo, quia est contra institutionem, et usum Ecclesiæ, quæ præcipit, ut, si excommunicatus, vel alia censura ligatus in sua contumacia perseveret, aggraventur in eum censuræ, et aliæ pœnæ, donec resipiscat, ut constat ex variis decretis ab illo auctore relatis, in quibus ita fieri præcipitur in variis casibus. Secundo, quia, si aliter fiat, et aliis præbetur scandalum, et enervatur maxime vis censurarum Ecclesiasticarum, et delinquentibus præbetur occasio perseverandi in sua contumacia, scientes tandem fore absolvendos. Tertio, quia contra rationem videtur indignum absolvere; si enim juste ligatus est, quomodo potest juste absolvi? Et hanc partem videtur secutus Bonavent. in 4, d. 18, 2 part., quæst. 6, ubi absolute dicit, *de jure nullum excommunicatum absolvi, nisi cesset contumacia.*

10. *Secunda opinio.* — Nihilominus aliqua distinctione opus est, quam indicavit D. Thom. eadem dist. 18, quæst. 2, art. 5, quæst. 2, ad 2, dicens, *etiam manente contumacia, posse aliquem discrete excommunicationem juste latam remittere, si videat salutem illius expedire, in cujus medicinam excommunicatio lata est*, et idem sentit Paludanus supra, addens, cavendum etiam esse ne scandalum sequatur.

11. *Censuram ab homine latam posse licite ab inferente relaxari, manente contumacia.* — *Quæ conditiones concurrere debent, ut hoc licite fiat.* — Itaque primum distinguendum censeo de censura lata ab homine, vel a jure; nam illa prior sine dubio potest interdum relaxari prudenter ab eo, qui illam tulit, etiamsi suum effectum consequutus non sit, sed subditus in sua contumacia permaneat. Probatur, quia hoc non est contra aliquod jus positivum, quod universaliter hoc prohibeat; nullum enim extat, vel citatur ab auctoribus prioris sententiæ. Neque etiam est contra rationem per se, et intrinsece, quia neque per se est contra justitiam, aut contra charitatem, aut aliam similem virtutem; et alioqui potest esse consentaneum charitati, si subditus saltem ob fragilitatem illo remedio indigeat; est etiam consentaneum fini censuræ, quæ pœna medicinalis est, et ideo si non prosit, sed potius detrimento sit, merito auferri potest. Tres autem conditiones observandæ sunt. Prima, ut talis absolutio non cedat in præjudicium tertii; nam ex hoc capite esse posset contra justitiam commutativam. Secunda, ut scandalum, vel contemptus censurarum caveatur; hinc enim absolutio esse posset contra charitatem, vel etiam contra justitiam legalem. Tertia, ut sufficienti experimento, et aliis signis et conjecturis constet, non sperari fructum ex tali censura, sed detrimentum potius sequi. Aliqui etiam addunt necessariam esse spem fructus et correctionis mediante absolutione. Satis vero est, quod non sit spes fructus mediante censura, ut possit iudex prudenter periculum facere, et tentare aliam suaviorem viam.

12. *Censuram a jure posse auferri manente contumacia, nisi speciali jure cautum sit, ut pœnæ aggraventur.* — At vero quando censura est lata a jure, tunc in primis observare oportet, an a tali jure speciali præscriptus sit aliquis ordo progrediendi ab una censura ad aliam, et ad posteriores pœnas, quando pertinacia durat. Tunc enim illud servandum est, quod jure est dispositum, quia et jus obligat, et declarat in eo casu notam esse habendam rationem particularis commodi, vel correctionis privatæ personæ, quam publicæ punitionis talis delicti, et tantæ contumaciæ. Quod maxime verum habet in his Prælatiis, qui inferiores sunt, et non possunt in jure dispensare. Nam Summus Pontifex, qui hanc habet potestatem, interdum poterit prudenter immutare illum ordi-

nem, si viderit vel communi bono expedire, vel saltem non repugnare, et aliunde sperari majorem fructum alicujus personæ. Inferior autem ordinarie hoc non potest, nisi alioqui habeat potestatem dispensandi in jure communi, vel id faciat per modum interpretationis, seu epicheiæ, quando et superior adiri non potest, et ex observatione talis juris majus commune detrimentum timetur. Quod si speciali jure nihil circa hoc præscriptum sit, sed solum sit censura pure lata, et in reliquis executio vel absolutio ad judicem spectet generali jure, tunc censeo dari locum prudenti arbitrio ipsius judicis, ut possit interdum licite absolvere invitum ab hujusmodi censura, sicut diximus in censura ab homine, et eisdem conditionibus servatis, quia hoc ipso quod jus non statuit oppositum, relinquit potestatem liberam, et expeditam, ut judex ea utatur in unoquoque particulari casu, prout judicaverit secundum occurrentes circumstantias magis expedire. Neque enim satis est, quod in aliquibus specialibus delictis aut censuris jura statuerint alium ordinem aggravandi poenas, et cætera, ut id extendatur ad omnes censuras jure latis; nam hæc, quæ odiosa sunt, non sunt extendenda, sed restringenda. Et potius ex eo quod jura, quando id volunt, ita specialiter statuunt, nos colligimus id non esse universale in omnibus censuris jure ipso latis. Et hæc videntur sufficere de conditionibus his in genere sumptis; nam in speciali nonnulla postea addemus agentes de singulis censuris, et in sectione ultima hujus disputationis, indicando ordinem servandum in absolutione, quædam alia breviter attingemus.

SECTIO VIII.

Quotuplex sit absolutio a censura.

1. Quoniam et jure et consuetudine varii sunt modi absolvendi a censura, ut hæc materia plene intelligatur, eos omnes declarare oportet, propositis nonnullis divisionibus absolutionis; quibus et omnes illos modos explicabimus, et simul etiam significationes plurium nominum, quas cognoscere in hac materia maxime necessarium est.

2. *Prima divisio absolutionis in a jure, et ab homine.* — Primo ergo dividi posset absolutio in eam, quæ est a jure, vel ab homine, sicut in superioribus censuram diximus. Absolutio ab homine est illa, quæ hactenus a

nobis explicata est, quæ fere sola est in usu; absolutio autem a jure erit, si sub hac forma feratur absolutio simul cum censura, *Si hoc fecerit, ex tunc sit absolutus*, de qua re diximus in sect. 4 hujus disput., et hic nonnulla addemus.

De secunda divisione absolutionis in absolutam et conditionatam.

3. Secundo ergo dividitur absolutio in absolute latam, et sub conditione. Prior per se manifesta est; est enim illa, quæ in verbis, et intentione absolventis nullam claudit conditionem; conditionata autem est, quæ sub conditione aliqua datur. Hæc autem conditio potest esse de præsentis, aut de præterito, vel de futuro. Si sit præsens, vel præterita, nullam habet difficultatem, quia non suspendit actum, vel effectum absolutionis, sed vel absolutio statim operatur, vel nulla redditur. Quia vel illa conditio ita fuit, seu est, sicut proponitur, et tunc transit sententia in absolutam, quia propositio conditionalis, conditione posita, æquivalet absolutæ; aut conditio non est posita in esse, et sic absolutio nulla redditur propter contrariam rationem. Non est ergo dubium, quin absolutio lata sub hac conditione valeat.

4. *An licite detur absolutio sub conditione de præsentis aut præterito.* — An vero licite vel illicite sic feratur, interrogare quis potest. Cui respondendum est, non semper esse illicitum sub tali conditione absolvere, sed interdum esse, vel necessarium, vel utile, ut quando de censura non constat, et ad majorem securitatem datur absolutio, prout frequenter fit a confessoribus ante absolutionem sacramentalem sub illa conditione generali, *Absolve te, si indiges*, vel *quantum indiges*. Quam absolutionem prudenter peti et dari dixit Navarr., in Sum., cap. 26, num. 13. Conditio vero in illa adjecta adeo est intrinseca, ut implicite in qualibet absolutione contineatur, eo quod res ipsa necessaria sit, quia, nisi præcedat censura, non potest sequi absolutio, et si judex non habeat potestatem, nulla etiam erit absolutio. Quando vero de existentia talis conditionis dubitatur, merito additur illa conditio, ut declaratur rem esse dubiam, et ne videatur res temere intentari. Aliquando etiam potest prudenter addi illa conditio, *Si satisfecisti*, vel, *Si vere et ex corde a contumacia recessisti*, nam hæc etiam conditio implicite includitur in absolutione,

ut supra vidimus, et propter rationabilem causam ad incutiendum metum, vel tollendam ignorantiam, potest aliquando verbis declarari. At vero quando conditio est omnino impertinens, imprudenter additur, et non sine culpa, gravi quidem ex suo genere, quia est contra reverentiam rerum sacrarum, et abusus quidam Ecclesiasticæ potestatis; tamen in particulari ex gravitate materiæ potest esse levis.

An valida absolutio a censura sub conditione de futuro detur.

5. Majus vero dubium est de conditione de futuro, an sub illa tribui possit absolutio a censura, ita ut valida sit, vel etiam licite sic feratur. Et imprimis certum est, absolutionem sic datam, eo tempore, quo fertur, non habere effectum, et consequenter, neque simpliciter absolutionem esse; quia tunc conditio non est expleta; voluntas autem conditionata nihil operatur, donec conditio impleatur; ergo nec absolutio, quæ pendet ex voluntate absolventis, quæ conditionata fuit. Neque enim dici potest, quamvis nobis non constet, an conditio illa postea implenda sit, necne, tamen in re ipsa alteram partem determinate futuram esse; quod si ita futura sit, ut per conditionem exigitur, absolutionem statim ac profertur validam esse, et habere effectum; si vero conditio futura non sit, extunc esse prorsus invalidam, et nullam. Hoc (inquam) probabile non est, tum quia conditio non fuit de præsentis, scilicet, si hæc propositio de futuro est vera, sed fuit de futuro effectu, verbi gratia, *Si satisfeceris*, vel, *Si oraveris*, etc., et ideo licet demus cognovisse Deum illum effectum fuisse futurum, et consequenter propositionem de futuro fuisse veram eo tempore, quo adhibita fuit conditio, nihilominus non potuit absolutio extunc esse valida, quia non erat illa conditio apposita, sed alia quæ nondum erat impleta. Tum etiam quia, licet conditio fuisset posita in illo sensu de præsentis, scilicet: *Si nunc propositio de futuro contingenti vera est*, et Deus cognosceret veram esse, adhuc absolutio non esset valida, quia illa conditio excedit humanam cognitionem; et ideo respectu hominum reddit absolutionem illam omnino incertam, et inefficacem, ac propterea nullam. Non potest enim esse absolutio valida, nisi ex voluntate efficaci procedat, et per verba sufficienter significantia hominibus determinatum effectum

exprimatur; neutrum autem habet absolutio sub illa conditione. Itaque certum est conditionem de futuro, ut minimum, suspendere absolutionem.

6. *Ratio dubitandi.* — Difficultas vero est, an etiam invalidet illam, et reddat nullam, ita ut etiam si postea expleatur conditio, nihil operetur. Et ratio dubitandi esse potest, quia absolutio sacramentalis data hoc modo sub conditione de futuro, nulla est, ut supra in proprio loco vidimus; ergo et absolutio a censura. Probatur consequentia a paritate rationis, quæ esse videtur, quia actus legitimus conditionem non recipit, ut Juristæ dicunt, ex l. Actus legitimi, ff. de Regulis juris, et Regul. 50, Eod., in 6. Propter quam rationem partem hanc secuti sunt Antoninus, 3 part., tit. 24, cap. 77, § 4; Sylvest., verb. *Absolutio* 3, in princ., et verb. *Excomm.* 2, num. 19; Angelus, *Excommunicatio* 2, num. 5, et verb. *Absolutio* 3; simpliciter enim dicunt, absolutionem sub hac conditione dari non posse.

7. *Vera sententia.* — Contrariam nihilominus sententiam tenet Navarr., de Pœnit., d. 4 cap., in princ., num. 64, et in Summa, cap. 26, num. 12, quem sequitur Covarr., in cap. Alma, part. 4, § 14, num. 6. Fundamentum est, quia excommunicatio ferri potest sub conditione, ut nos supra probavimus; ergo et absolutio. Patet consequentia, quia majori favore digna est. Item quia nulla sufficiens ratio differentie assignari potest, quia etiam excommunicatio est actus legitimus. Item præceptum potest poni sub conditione, et dispensatio in præcepto potest etiam sub conditione fieri, et alii effectus, seu actus jurisdictionis; ergo etiam hic; nulla enim sufficiens ratio specialis assignari potest, cur magis hoc absolutioni repugnet, quam aliis actibus.

8. *Rationi dubitandi fit satis.* — Neque enim oportet, ut in hoc æquiparetur absolutio a censura absolutioni sacramentali, quia absolutio sacramentalis non potest suspendi, sed aut statim fit, quando forma profertur super debitam materiam; aut, si tunc non fit, semper manet nulla; quod si tunc fit, statim habet effectum, si in subjecto non est impedimentum; nec potest effectus suspendi per conditionem adjunctam ex intentione ministri, quia non inde pendet, sed ex Christi institutione, ut superiori tomo diximus. At vero absolutio a censura est quædam sententia humana introducta a jure positivo,

sicut ipsa censura; et ideo ejus effectus per se pendet ex voluntate ipsius absolventis, qui proinde potest adjecta conditione effectum suspendere, ut sequatur conditione posita; et tunc illa absolutio nec est omnino nulla a principio, nec statim efficax; sed est conditionata, et suspensa, donec tempus conditionis adveniat; hic enim modus proferendi sententiam in humano judicio, neque ex se, et ex sola rei natura nullus est, neque etiam ex jure positivo irritus factus est, in præsentia materia.

9. *Quid sit actum legitimum non respicere conditionem.* — Circa hanc regulam vide Covarr. in 4, part. 2, cap. 3, num. 4. — Neque illa regula, *Actus legitimi*, etc., quicquam obstat; nam ibi non statuitur pro generali regula, nullum actum legitimum posse fieri sub conditione, alioqui nec censura, nec dispensatio, nec præceptum posset sub conditione ferri, quia omnes hi sunt actus legitimi, id est, qui fiunt secundum legem, seu legalem justitiam, quod aperte falsum est. Regula ergo illa cum restrictione ponitur, scilicet, illos actus legitimos, qui non respiciunt diem vel conditionem, vitari per temporis, vel conditionis adjectionem, inter quos actus non est absolutio, sicut nec excommunicatio, et juxta verba illius legis explicanda est similis regula, quæ in 6 Decretalium habetur, ut ibi Glossa insinuat.

10. *Possitne hujusmodi absolutio licite dari.* — Sed quæres, esto possit esse valida absolutio sub conditione lata, an licite ita feratur. Navarrus absolute negat, sed peccare qui hoc modo absolvit, quia absolutio non debet esse in suspensio, argumento cap. Ad hæc quoniam, de Appellat. At vero Ugolin., tab. 4, cap. 22, § 1, num. 2, ad finem, ait, hunc modum absolventi esse licitum, quia nulla ratione probatur malus, præsertim si conditio adjecta ad rem pertineat, ut, *Si satisfeceris*, etc. Neque etiam est speciali jure hoc prohibitum; nam licet in cap. Biduum, 2, quæst. 6, dicatur, sententiam non esse sub conditione ferendam, tamen in sententia censuræ, vel excommunicationis hoc locum non habet, ut supra dictum est; ergo eadem ratione non habebit locum in absolute. Et possumus contra Navarrum retorquere argumentum ejus; nam censura potest sub conditione ferri valide et licite; ergo et absolutio, quia favorabilior est.

11. *Resolutio.* — Quocirca in rigore verum videtur, hunc modum absolventi non esse

per se malum, nec jure prohibitum; et ideo si prudenter observentur circumstantiæ necessariæ, et probabilis necessitas, vel utilitas occurrat, non erit peccatum id facere. Tamen regulariter loquendo, existimo esse illicitum, præsertim propter non usum Ecclesiæ, quia neque in jure est usitatus, hic modus absolutionis, sicut est usitatus, modus ferendi censuram sub conditione, neque etiam in usu Prælatorum Ecclesiæ invenimus hunc absolventi modum. Ratio autem esse videtur, nam vel is, qui absolvitur, eo tempore, quo absolvitur, dignus est absolute, vel non; si est dignus, simpliciter absolvendus est, et immerito additur conditio suspendens absolutionis effectum; si vero non est dignus, non debet tunc absolvi sub conditione futuræ satisfactionis, vel dispositionis, tum quia ad officium judicis spectat hanc examinare et cognoscere; tum etiam quia inde potest ligatus facile sumere occasionem differendi satisfactionem, seu emendationem; ac denique quia semper est convenientius, ut exhibita satisfactione, vel correctæ contumacia, peccator humiliter se præsentet Ecclesiæ ad obtinendam absolutionem. Propter hæc ergo regulariter non conceditur absolutio illo modo, neque invenio in jure absolutiones ita sub conditione concessas, sicut censuras, sed concedendas. Nam quia peccata occulte fiunt, et ab ipsis peccatoribus absconduntur, expedit aliquando ipso jure puniri, vel coerceri per censuras; quia vero satisfactio, vel resipiscentia, per se loquendo, non occultatur, et alioquin talis absolutio non coerceret, sed potius daret licentiam peccandi, ideo ipso jure non conceditur talis absolutio, nec concedi debet ab homine, nisi raro, et cum magna circumspectione, ut dixi.

De tertia divisione absolutionis in simplicem, et ad cautelam.

12. *Quid utraque sit.* — Tertio dividi potest absolutio in eam, quæ simpliciter, vel tantum ad cautelam conceditur; quæ substantialiter non differunt, sed tantum in modo conditionato, orto ex defectu cognitionis seu certitudinis ipsius censuræ. Quando enim certo constat hominem contraxisse censuram, et hoc fatetur ipse pœnitens, tunc fertur absolutio absolute et simpliciter. Contingit tamen aliquando censuram esse ignoratam, aat saltem dubiam, et tunc propter majorem certitudinem solet peti et dari absolutio; et

hæc vocatur ad cautelam, includitque illam conditionem, *Si indiges*, vel, *Si contraxisti*. De qua multa disputat Covarr., in cap. Alma, 1 part., § 12, num. 7, et Ugolinus, dicto § 1; omnia vero, quæ tractant, magis pertinent ad forum contentiosum, quam ad forum animæ, de quo nos præcipue agimus, et ideo circa hanc absolutionem pauca nobis advertenda sunt.

13. *Primus modus quo absolutio censuræ ad cautelam datur.* — Primum est duobus modis solere hanc absolutionem dari. Primo nulla præcedente cognitione, nec dubitatione censuræ, quæ non solum ad cautelam, sed etiam ad superabundantiam, et ad tollendum omne periculum dici potest; hoc autem modo non fertur sine aliqua occasione, vel causa; esset enim supervacaneum, alias passim repeti possent hujusmodi absolutiones. Maxime ergo fieri solet, aut ante absolutionem sacramenti pœnitentiæ; aut ante aliquem alium actum, cujus valor per censuram impediri posset, si fortasse adesset. Et quidem in sacramento pœnitentiæ maxime fit propter reverentiam ipsius sacramenti, et propter conjunctionem et subordinationem, quam per se postulat absolutio a censura, et a culpa, si utique fortasse necessaria sit. In susceptione autem aliorum sacramentorum non solet talis absolutio a censura præmitti, quia regulariter supponitur præmissa confessio; si tamen constaret, aliquem, v. gr., in articulo mortis non potuisse propter repentinum eventum confiteri, et dandum illi esset sacramentum extremæ unctionis, optimum consilium esset hujusmodi absolutionem a censura ad cautelam præmittere, et idem est dicendum in similibus casibus. In ministrando etiam sacramento Ordinis solent Episcopi hujusmodi absolutionem præmittere, propter speciale periculum incurrendi irregularitatem. In ordine vero ad alios actus, ut ad collationem beneficii, vel concessionem privilegii, etc., præmittitur talis absolutio propter vitandum omne periculum nullitatis, et humanam suspicionem, vel etiam omnem calumniam.

14. *Secundus modus absolutionis ad cautelam.* — Alio modo datur hæc absolutio ratione dubitationis censuræ; quæ dubitatio interdum oriri potest ex propria conscientia ipsius personæ, interdum esse potest in foro exteriori; et juxta modum dubitationis, ita erit talis absolutio conveniens vel necessaria in foro interiori, vel exteriori, poteritque

xxiii.

concedi ab eo, qui a tali censura posset absolvi, si esset certa, et non ab alio. Primum patet, quia qui potest tollere certam, et a fortiori potest tollere dubiam; secundum autem probatur, quia hæc absolutio datur ad tollendam omnem dubitationem censuræ; ergo necesse est, ut qui sic absolvit, potestatem habeat tollendi censuram, si fortasse in re ipsa sit; alioqui semper idem dubium maneret; ergo hæc absolutio ab eo solum dari potest, qui absolute et simpliciter potest a censuris absolvi. Potest tamen contingere, ut censura sit reservata, quando de illa certo constat, non tamen si sit dubia, et tunc poterit quis ad cautelam de illa absolvi ab eo, a quo non posset, si alioquin de censura certo constaret; hoc autem provenit ex peculiari modo delegandi jurisdictionem, et reservandi talem censuram, qua reservatione seclusa, regula proposita generaliter procedit.

15. *Quale dubium requiritur, ut absolutio ad cautelam procuranda sit.* — Statim vero occurrit inquirendum, quale, et quantum esse oporteat dubium de censura, ut ratione illius vel necessarium sit vel expediat absolutionem ad cautelam procurare. Sed hæc quæstio ita generatim sumpta definienda est ex generalibus principiis de conscientia dubia, ubi tractatur, quomodo in dubiis securior pars sequenda sit. In particulari vero, quod ad hanc materiam spectat, explicabitur commodius in singulis censuris, et in materia de Irregularitate aliqua addemus. Nunc solum adverto dubium debere cadere in valorem vel nullitatem censuræ; nam si sit dubium de injustitia vel alio defectu qui non sit contra substantiam censuræ, tunc non habebit locum absolutio ad cautelam, sed simplex absolutio necessaria erit, quia non obstante illo dubio, constat censuram fuisse validam. Imo non solum in casu dubii, sed licet constet censuram fuisse inique latam, non tamen ex defectu contra substantiam, necessaria erit simplex absolutio, quia constat de vinculo re ipsa imposito, quamvis inique; ergo simpliciter necessarium est illud solvere.

De ultima divisione absolutionis censuræ in simpliciter, et ad reincidentiam.

16. *Quid sit absolutio ad reincidentiam.* — Ultimo dividi potest absolutio in eam, quæ dicitur ad reincidentiam, et simpliciter seu absque reincidentia. Explicato priori mem-

16

bro constabit posterius, de quo nihil ultra addere oportet, quia omnis absolutio, quæ non est ad reincidentiam, sub illo comprehenditur, et ita de illa procedunt, quæ hactenus dicta sunt. Igitur absolutio ad reincidentiam dicitur illa, per quam tollitur censura non in perpetuum, sed ita ut reditura sit post certum tempus, vel post talem effectum. Qui modus absolutionis valde frequens et usitatus est. Ratio vero illum introducendi fuisse videtur, quia censura non suspenditur (ut Juristæ aiunt cum Gloss., in cap. Præsenti, verb. *Declaravimus*, de Sent. excomm., in 6), id est, quamdiu permanet, operatur suos effectus, seu privat aliquibus actibus; interdum autem expedit vel necessarium est eum, qui censura ligatus est, reddere habilem ad aliquem actum vel effectum, aut eum absolvere pro aliquo tempore, et non omnino, sed cum conditione reincidendi, si hoc vel illud non faciat intra illud tempus.

17. *Absolutio ad reincidentiam duplex.* — Unde fit duobus modis hoc fieri posse, seu duplicem esse absolutionem ad reincidentiam. Una est, quæ ex intentione absolventis non conceditur ut perpetua, sed ad limitatum effectum vel tempus, et hæc non est proprie ad reincidentiam, sed absolutio ad actum, seu ad tempus, quæ frequentius datur ad cautelam, ut cum quis absolvitur (etiamsi de ejus censura non constet, nec dubitetur) ut possit testimonium ferre libere, cap. *Veniens* 2, in fine, de Testibus. Item, dum quis absolvitur ad solum hunc effectum, ut beneficii collatio valeat, ut est in communi praxi Ecclesiæ Romanæ, et colligitur ex cap. *Apostolicæ*, de Exceptionibus, et alia exempla superius posita sunt. Aliquando vero potest absolutio hoc modo dari non ad cautelam, sed ex certa scientia præexistentis censure, ut omnes Doctores docent, et colligitur ex his, quæ Covarr. tractat in cap. *Alma mater*, § 11, num. 6. Et ratio est clara, quia, sicut potest esse occasio, vel necessitas sic absolventi ad cautelam, ita etiam esse potest absolventi eodem modo a censura cognita, et in eo absolventi modo nihil est contra rationem, si ex justa causa fiat.

18. *Objectio.* — Dices, quando censura ignoratur, merito aliquem ita absolvi, quia potest esse utile, et ipse præsumitur dispositus ad absolutionem; idemque est, quando res est dubia, præsertim, cum possit ita urgere necessitas, ut non detur locus inquirendi et expellendi dubium. At vero, quando

de censura constat, nonnulla major videtur esse difficultas, quia vel ille est dispositus ad absolutionem, et recessit a contumacia, vel non: si primum, simpliciter absolvendus est, et non ad tempus vel ad actum; imo ablata semel censura, non iterum in eam incidet, quia jam non est contumax; si vero non est dispositus ad absolutionem, non est absolvendus etiam ad tempus vel ad specialem actum.

19. *Solutio.* — Respondeo, utroque modo accidere posse, ut rite et recte detur hæc absolutio. Primo quidem, quia contingere potest, ut, licet talis persona non sit ita disposita, ut absolutionem simpliciter mereatur, quia non omnino satisfecit, nec vere a contumacia discessit, nihilominus aliquis actus ejus necessarius sit Ecclesiæ propter bonum vel commune, vel alicujus tertiæ personæ, ut, v. gr., quod testimonium ferat in judicio, vel aliud simile; tunc ergo licite absolvi potest ad talem actum propter talem justam causam. Aliquando etiam ex benignitate Ecclesiæ vel pastorem ejus potest hoc fieri in commodum ipsius personæ, quæ sic absolvitur, ne grave aliquod damnum patiatur, si tali tempore sit excommunicatus vel incapax beneficii, etc. Nam hæc absolutio a censura non est aliquod sacramentum, ut propterea intrinsece malum sit, concedere homini in peccato permanenti; et ideo, si rationabili causa id faciat, licite fieri potest; quod etiam de absolutione totali supra ostendimus; multo ergo magis verum erit de hac absolutione ad tempus vel ad actum, quæ dici potest secundum quid.

20. *Duplici ex capite potest persona recte disposita ad reincidentiam absolvi.* — Deinde etiamsi persona sit disposita, et capax absolutionis simpliciter, fieri potest, ut, ex voluntate vel potestate absolventis, non simpliciter, sed solum ad talem actum absolvatur. Ex voluntate quidem, quia, licet fortasse plus posset, non tamen plus intendit, quia hæc potestas non operatur ultra intentionem, ut supra dictum est, sive illa limitatio intentionis ex malitia sit, sive quia major absolutio postulata non fuit, nec iudex per se de illa agebat, sed solum tanquam de medio necessario ad talem actum. Ex defectu autem potestatis hoc potest provenire, quando absolvens alioquin non est iudex talis censure, sed, solum ex potestate, quam habet ad aliam causam vel actionem, consequenter potest absolvere a censura, solum in ordine ad talem causam vel actionem; tunc enim non potest perfectio-

rem absolutionem tribuere, quantumvis persona digna sit, quia nihil interest ejus dispositio, si in alio non est potestas. Exemplum est, v. gr., in iudice Ecclesiastico alicujus causæ, qui potest absolvere aliquem, ut in ea causa ferat testimonium, si aliud sufficiens haberi non possit, ut sumitur ex cap. *Veniens*, 2, de Testibus, ubi Abbas, num. 18, et alii, et tractat late Ugolin., tab. 1, cap. 4, § ult., n. 18. Dicitque esse hoc privilegium peculiari jure introductum, ut lites facilius expediantur, et ideo non esse extendendum ad collationem beneficii, vel alios similes actus. Quod etiam sensit Navarr., in cap. *Ita quorundam*, de Judæis, notab. 11, num. 18 et 22. In eo igitur casu, quamvis absolutio ad talem effectum concedatur homini, quia ratione suæ dispositionis vel satisfactionis simpliciter absolvi posset, nihilominus a tali iudice non potest absolvi, sed solum secundum quid, et ad talem actum, ex defectu potestatis.

21. *Quomodo possit homo, consummato actu, ad quem fuit absolutus, iterum in censuram incidere.* — Hinc vero nascitur difficultas, quomodo possit ille homo post consummatum actum, ad quem fuit absolutus, iterum in censuram incidere, cum jam non sit contumax, nec inobediens Ecclesiæ. Propter hanc difficultatem dixerunt aliqui Canonistæ, necessariam esse novam sententiam; Ugolin. vero cum communi ait, sine nova sententia priorem censuram iterum incurri. Et sine dubio non est necessaria nova sententia. Alias illa absolutio non esset limitata ad tempus vel actum, sed absoluta. Imo, si necessaria esset nova sententia in prædicto casu, non posset juste ferri, cum ille homo sit juste absolutus, et de novo non sit dignus censura. Ratio ergo, cur potest censura redire, est, quia redit ex vi prioris sententiæ, quæ justa fuit, et ita semper respicit illam contumaciam, in qua talis sententia fundata fuit. Cujus sententiæ effectus impeditus fuit ad tempus per prædictam absolutionem; semper autem sententia retinet suam vim, et moraliter permanet sicut lex quædam; et ideo transacto tempore absolutionis iterum operatur moraliter inducendo censuram. An vero dicenda sit illa censura eadem numero cum præcedenti, necne, res est parvi momenti; tamen moraliter tanquam eadem reputatur. Unde cum hæc res non habeant aliud esse nisi morale, eadem dicenda est, et ideo ad illam non est necessaria nova causa vel contumacia.

22. *Propriissime datur absolutio ad rein-*

cidentiam sub conditione de futuro. — Alio modo datur hæc absolutio ad reincidentiam, ita ut ex intentione absolventis non detur solum ad definitum tempus vel actum, sed etiam ut simpliciter valeat, et perpetua sit, sub conditione tamen satisfaciendi vel aliquid faciendi intra certum tempus, quo transacto, et non impleta conditione, iterum incidatur in censuram; et hæc est propriissima absolutio ad reincidentiam. Continetque simpliciter duo. Unum est ablatio censure pro illo tempore, simpliciter, et absolute; aliud est ablatio censure pro reliquo tempore, tamen sub conditione; et ex hoc secundo capite habet, quod sit tantum ad reincidentiam, non impleta conditione. Atque in hoc differt a priori absolutione, quod illa præcise tollit censuram pro tali tempore vel actu, quo consummato, independenter ab omni conditione vel actione ipsius personæ sic absolutæ, iterum censuram incurrit; in hoc vero posteriori modo expectatur conditio vel actio ipsius personæ, cui absolutio data fuit, et ab ejus voluntate vel actione pendet, quod vel absolutio perpetuo duret, vel censura redeat; nam si conditionem impleverit, non redibit; si vero non impleverit conditionem, iterum redibit censura.

23. *Absolutio ad reincidentiam solum per iudicem concedi potest.* — Ex quo intelligitur primo, hanc absolutionem veram, ac propriam esse, ideoque necessariam esse potestatem jurisdictionis ad illam concedendam, et non sufficere conventionem partium. Ut, v. gr., si quis excommunicatus sit ad instantiam alterius, donec illi solvat debitum, non satis est, ut ipsi inter se conveniant, et creditor consentiat, ut solutio debiti differatur usque ad certum tempus, non (inquam) hoc est satis ut debitor censeatur absolutus ad reincidentiam pro hoc tempore, sed erit satis ut a iudice possit sic absolvi; nam censura semel contracta non potest aliter tolli. Unde in hoc est magnum discrimen inter præceptum satisfaciendi de futuro intra certum tempus sub pœna censure ipso facto incurrendæ, et censuram jam contractam; nam in priori casu, si pars, in cuius gratiam censura conceditur, consentiat, et differat tempus solutionis, id satis erit ut non incuratur censura, donec totum illud tempus transactum sit, etiamsi prior terminus a iudice præfixus elapsus fuerit, ut in superioribus probavimus; quia cum illa censura nondum sit contracta, non est necessaria absolutio, per quam tollatur, ne-